

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІТОЛОГІЯ»

Галузь знань	D Бізнес, адміністрування та право
Спеціальність	D1 Облік і оподаткування
Освітньо-професійна програма	«Облік та оподаткування»
Освітньо-професійний ступінь	Фаховий молодший бакалавр
Статус дисципліни	Вибіркова навчальна дисципліна
Форма навчання	Денна
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС/загальна кількість годин	3 кредити / 90годин
Мова викладання	Українська
Викладач	Хомич Алла Григорівна, викладач першої категорії E-mail: alla.homych20@gmail.com
Анотація	<p style="text-align: center;"><i>Сутність політології</i> полягає у вивченні політичного життя суспільства в його різноманітних виявах, заглиблюючись у таємниці політики і влади, закономірності діяльності політичної еліти, партій, лідерів, соціальних верств і народних мас. Вона сприяє виробленню світоглядних і ціннісних настанов, вмінню пов'язувати політичні знання із суспільно-політичною практикою.</p> <p>Основи політологічних знань, що є базовими елементами курсу «Політологія», покликані допомогти молоді зрозуміти сутність процесів, що відбуваються у політичній сфері суспільства, закономірності владних, політичних відносин між людьми, соціальними групами й інститутами, засвоїти норми політичної поведінки, демократичні цінності, визначивши своє місце у політичному житті.</p>
Предмет	Предмет політології характеризується своєю динамікою і

<p>навчання</p>	<p>багатофакторністю, одночасно розширюючи світоглядні та ідейні установки індивіда, а це такі категорії, як політика, політичний процес, політична система, держава, громадянське суспільство, партійні та виборчі системи, що дають цілісне уявлення про політичну науку. На основі отриманих знань із зазначеного курсу у студентів формуються навички чіткого оперування понятійно-категоріальним апаратом політології, раціонально-критичного осмислення політичних явищ та процесів, що додає їм не тільки пізнавальну, але і практичну значимість – по завершенню курсу виробляються власна громадянська позиція та вміння застосовувати знання у професійній і громадській діяльності.</p>
<p>Мета, завдання</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ сформувати у студентів світоглядні критерії оцінки поточних політичних подій та культуру політичного мислення, ➤ отримати систематизоване і комплексне уявлення про політику як сферу людської діяльності, ➤ опанувати досягнення української та світової політичної думки, загальноцивілізаційних цінностей з метою усвідомлення та орієнтації у складних політичних процесах сучасності.
<p>Результати навчання</p>	<p>Набуті знання окреслюють наступні вміння та компетентності:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ здатність працювати в команді та автономно; ✓ здатність застосовувати набуті знання та уміння у практичних ситуаціях, що вимагають моральної оцінки та правомірних рішень; ✓ здатність до адаптації та дії в новій ситуації на основі етичних міркувань мотивів; ✓ вміння формулювати етичні проблеми та давати приклади їх ефективного вирішення; ✓ здатності застосовувати набуті знання в контексті актуальних проблем сьогодення, у фаховій діяльності; ✓ здатність до критичної оцінки естетичних явищ, естетично-художньої цінності предметів мистецтва, гармонізації духовного світу; ✓ здатності до успішної культурної адаптації, задоволення вищих потреб, зокрема, реалізації творчого потенціалу; ✓ дотримуватися норм та стандартів професійної етики для досягнення спільної мети.
	<p>В результаті опанування змістом курсу здобувач освіти повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ сутність політичного життя, політичних відносин і процесів, про суб'єкт і об'єкт політики; знати права людини і громадянина, суть і значення політичних систем і режимів у житті держави та суспільства; ❖ геополітичну обстановку та основні процеси

	<p>міжнародного політичного життя, місце, роль і статус України в сучасному політичному світі;</p> <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ визначати теоретичні, духовні, прикладні та інструментальні компоненти політичного знання, їх роль і функції в підготовці політичних рішень, у забезпеченні особистого внеску до суспільно-політичного життя; ❖ орієнтуватися в основних світових та вітчизняних політичних школах, концепціях і напрямках; ❖ володіти навичками політичної культури, вміти застосувати політичні знання в своїй професійній та громадській діяльності; ❖ орієнтування у міжнародному політичному житті, геополітичній обстановці, уявляти місце і статус України у сучасному світі; ❖ жити в умовах політичного плюралізму, давати раціонально-критичну оцінку діям різних політичних партій і лідерів з позицій загальносуспільних інтересів.
<p>Структура навчального курсу</p>	<p><u>Змістовий модуль 1. Теоретичні засади політичної науки.</u></p> <p><i>Політична сфера як системне утворення.</i> Характеристика суспільства як системи, що складається з політичної, економічної, духовної, соціальної сфер. Влада – системоутворюючий чинник політичної сфери. Характеристика основних елементів політичної сфери: політичних структур і політичних відносин. Особливості взаємодії політичної сфери з іншими сферами суспільства. Домінуючий характер політичної сфери внаслідок поєднання правових і силових ресурсів у межах держави.</p> <p><i>Політична влада.</i> Підходи до визначення сутності політичної влади. Теорії політичної влади – психологічна, системна, телеологічна, біхевіористська. Риси політичної влади, що відрізняють її від інших видів влади – верховенство стосовно інших видів влади, моноцентричність, публічність, легальність, використання різних ресурсів. Елементи структури політичної влади – суб’єкт, об’єкт, джерела, ресурси, функції.</p> <p>Типологія політичної влади – за суб’єктами (автократична, влада групи, влада всіх); за сферою прояву (партійна, державна, профспілкова, армійська, влада органів місцевого самоврядування); за масштабом поширення (мікровлада, мезовлада, макровлада, мегавлада). Три гілки державної влади – законодавча, виконавча, судова. Поняття ресурсів влади та їх характеристика. Джерела влади.</p> <p>Проблема легітимності політичної влади. Походження терміну «легітимність». Первісне значення терміну (законність) і</p>

сучасне значення (авторитетність, довіра до влади з боку населення). Відмінності у поняттях «легальність» і «легітимність». Три типи легітимності влади (за М. Вебером): харизматична, традиційна, раціональна-легальна. Сучасні типи легітимності. Причини і ознаки делегітимізації влади. Проблема легітимності політичної влади у сучасній Україні.

Сучасні технології влади та маніпулювання свідомістю.

Політична система.

Сутність і структура політичної системи. Поняття політичної системи. Структура політичної системи: інституціональна, комунікативна, нормативна, регулятивна, духовно-ідеологічна підсистеми. Теорія політичної системи Д. Істона: політична система як сукупність взаємодій індивідів у межах призначених їм ролей; взаємодія політичної системи з іншими підсистемами суспільства через механізм «входу» і «виходу». Теорія політичної системи Г. Алмонда. Політичні інститути як елементи політичної системи. Функції «входу» і «виходу».

Функції політичної системи. Поділ функцій політичної системи на внутрішні і зовнішні. Внутрішні функції: нормотворча, виконавча, судова, політичної соціалізація, політична комунікація, політичне рекрутування. Зовнішні функції: управління суспільством, цілепокладання, національноінтеграційна, адаптація, розподіл ресурсів, символізація.

Типологія політичних систем. Політичні системи у сучасному світі (за Г. Алмондом): англоамериканські (США, Канада, Великобританія); європейсько-континентальні (країни Західної Європи); доіндустріальні (країни Азії, Африки, Латинської Америки); тоталітарні (Куба, Північна Корея). Відкриті і закриті політичні системи. Авторитарні, тоталітарні, демократичні політичні системи.

Змістовий модуль 2. Політичні інститути та процеси.

Держава як основний інститут політичної системи. Сутність, ознаки і функції держави. Підходи до визначення сутності держави. Територія, населення і суверенна влада як основні ознаки держави. Право на легальне застосування сили як ознака держави (за М. Вебером). Теорії походження держави. Внутрішні і зовнішні функції держави. Постійні і тимчасові функції. Суспільні зміни як фактор формування нових функцій держави. Трансформація функцій держави у XXI ст.

Форми державного правління. Визначення поняття «форма правління». Характеристика монархічної форми правління. Типи сучасних монархій – абсолютні, конституційні (дуалістичні і парламентські). Характеристика республіканської форми правління. Типи сучасних республік – парламентські,

президентські, змішані.

Форми державного устрою у сучасному світі. Визначення поняття “форма державного устрою”. Характеристика унітарної форми державного устрою. Унітарні держави централізованого і децентралізованого типу. Типові характеристики федерацій. Поняття симетричних і асиметричних федерацій. Принципи утворення федерацій: фізико-географічний, історичний. Конфедерація як форма об’єднання сучасних держав. Історична доля конфедеративних об’єднань.

Політичні режими. Визначення поняття «політичний режим». Сутність тоталітарного режиму: передумови виникнення, особливості функціонування. Тоталітаризм як феномен ХХ ст. Сутність авторитарного політичного режиму. Соціальна ефективність авторитаризму. Авторитарний режим як середня ланка при переході від тоталітаризму до демократії. Типи авторитарних режимів: монархічні, конфесійні, військової диктатури. Характеристика демократичного політичного режиму. Взаємозв’язок і взаємообумовленість правової держави і демократичного режиму.

Партії і партійні системи.

Сутність і функції політичної партії. Поняття політичної партії. Підходи до визначення сутності політичних партій: електоральний, функціональний, ідеологічний, класовий. Генезис політичних партій (за М. Вебером). Функції політичних партій. Відмінність політичних партій від груп тиску і суспільних рухів.

Типологія політичних партій. Типи політичних партій: за класовою ознакою (робітничі, буржуазні, поміщицькі, інтеркласові); за типом організаційної структури (масові і кадрові); за ідеологічною спрямованістю (консервативні, ліберальні, соціалістичні, націоналістичні); за цілями і характером діяльності (революційні, реформістські, консервативні; ліві, праві, центристські); за місцем у політичній системі (правлячі, опозиційні, нелегальні).

Сутність і види партійної системи. Поняття партійної системи. Види партійних систем (за Дж. Сарторі). Характеристика однопартійних систем (Куба, Китай, Північна Корея, Лівія); двопартійних систем (США, Нова Зеландія, Великобританія); багатопартійних систем поляризованого плюралізму (Україна, Італія); багатопартійних систем обмеженого плюралізму (Німеччина); атомізованих систем. Взаємозв’язок партійних і виборчих систем.

Вибори та виборчі системи.

Виборчий процес. Вибори як механізм формування органів управління. Види виборів. Сутність виборчого процесу. Стадії виборчого процесу. Виборчі системи у сучасному світі:

пропорційна, мажоритарна, змішана. Взаємозв'язок форм правління, партійних і виборчих систем. Виборчий процес в Україні.

Змістовий модуль 3. Соціальні засади сучасної політики.

Політична культура.

Сутність і структура політичної культури. Політична культура як сукупність стійких форм політичної свідомості й поведінки, характеру і способів функціонування політичних інститутів у межах певної політичної системи. Функції політичної культури. Вплив політичної культури на політичну систему. Структура політичної культури: політична свідомість і політична поведінка. Поняття політичної свідомості. Буденна і теоретична політична свідомість. Індивідуальна, групова, масова політична свідомість.

Типологія політичних культур. Типи політичної культури: патріархальна, підданська, активістська (за Г. Алмондом і С. Вербою) і їх поширення у сучасному світі. Сутність громадянської політичної культури. Типологія політичних культур Є. Вятра: традиційна, буржуазно-демократична, соціалістична. Характеристика політичної культури в Україні.

Сутність політичної соціалізації. Політична соціалізація як процес засвоєння індивідом певної системи політичних знань, норм і цінностей. Етапи політичної соціалізації. Агенти політичної соціалізації. Специфіка політичної соціалізації в країнах з демократичним, авторитарним і тоталітарним режимом. Сутність десоціалізації і ресоціалізації.

Політична поведінка як елемент політичної культури. Сутність політичної поведінки. Розмежування понять «політична поведінка» і «політична участь». Форми політичної поведінки: відкрита і закрита; активна і пасивна. Типи політичної участі: активісти, реформісти, протестуючі, конформісти, неактивні. Форми конвенційної політичної участі: референдуми, плебісцити, вибори, мітинги, демонстрації, суспільно-політичні рухи, робота у політичних партіях. Сутність абсентеїзму. Феномен політичного відчуження.

Громадянське суспільство.

Сутність, ознаки та основні характеристики громадянського суспільства. Поняття громадянського суспільства. Передумови розвитку та формування громадянського суспільства. Функціонування громадянського суспільства за різних політичних режимів. Еволюція становлення та сучасний стан громадянського суспільства в Україні. Політичне лідерство у сучасному світі. Сутність політичного лідерства. Функції політичного лідера. Зміст поняття «політичне лідерство». Спільне і відмінне у процесі

керівництва і лідерства. Характеристика теорій політичного лідерства: психологічної, ситуаційної, теорії рис, інтеграційної. М. Вебер про лідерство. Типовий портрет і якості політичного лідера. Функції політичних лідерів.

Типологія політичного лідерства. Типи політичних лідерів за М. Вебером: традиційні, харизматичні, раціонально-легальні. Типологія М. Херманн: лідери-прапорноносці, лідери-пожежники, лідери-торговці, лідери-служителі. Авторитарний і демократичний стилі лідерства. Цезаристський, плутократичний, популістський типи лідерства. Формальне і неформальне лідерство.

Механізми формування лідерства. Роль політичної соціалізації у формуванні лідерських якостей. Механізми формування лідерства: вибори, партійно-політична діяльність, діяльність у громадсько-політичних організаціях і рухах. Роль ЗМІ у формуванні іміджу політичного лідера.

Політичне лідерство у сучасному світі. Особливості політичного лідерства жінок: М. Тетчер, Б. Бхутто, А. Меркель та ін.. Типи сучасних політичних лідерів. Методика складення портрета політичного лідера (за Т. Рисковою). Специфіка політичного лідерства в Україні. Функції політичного лідера в умовах трансформації суспільства.

Змістовий модуль 4. Політичні конфлікти та міжнародний вимір політики. Соціально-політичні конфлікти.

Сутність і функції соціально-політичного конфлікту. Соціальні спільності як суб'єкти політичних відносин: соціально-класові, соціально-етнічні, соціально-демографічні, соціальнопрофесійні, соціально-територіальні. Поняття соціально-політичного конфлікту. Теорії соціальнополітичних конфліктів К. Маркса, Г. Зіммеля, Л. Козера, Р. Дарендорфа. Позитивні і негативні функції політичних конфліктів.

Типологія соціально-політичних конфліктів. Типи політичних конфліктів: за учасниками конфліктів (міжкласові, міжетнічні, міжрегіональні, демографічні, партійні, регіональні); за характером конфлікту (відкриті і закриті; антагоністичні і неантагоністичні). Внутрішньополітичні і зовнішньополітичні конфлікти. Міжетнічні конфлікти у сучасному світі. Поняття сепаратизму і сецесії, співвідношення цих понять. Труднощі в реалізації права націй на самовизначення. Іредентизм у сучасному світі.

Шляхи врегулювання і вирішення політичних конфліктів. Розмежування понять «врегулювання» і «вирішення» політичних конфліктів. Способи врегулювання політичних конфліктів: переговори, посередництво третьої сторони (арбітра), відхід. Війна як вища стадія протистояння. Стратегії

	<p>врегулювання міжетнічних конфліктів: інтеграція, деволуція, сецесія, консоціація. Порівняльний аналіз ефективності кожної стратегії.</p> <p>Методологія дослідження політичних конфліктів. Методологічні підходи до вивчення конфліктів і методики аналізу конфліктів Ж.-П. Ледераха, І. Гальтунга. Аналіз конфліктів – Росія і Грузія (2008 р.); Південна Осетія, Абхазія і Грузія (2008 р.); Ольстер і Великобританія; сепаратизм провінції Квебек (Канада); Індія і Пакистан (провінція Кашмір).</p> <p>Сутність міжнародних відносин. Глобалізація.</p> <p>Сутність і особливості міжнародних відносин. Зміст і структура міжнародних політичних відносин. Суб'єкти міжнародних політичних відносин. Поняття світового політичного процесу. Концепції світового політичного процесу: марксистська, політичного реалізму, модернізму, геополітичні. Міжнародна і зовнішня політика.</p> <p>Міжнародна політика як вся сукупність дій політичних суб'єктів у відносинах між державами і на світовій арені в цілому. Сутність зовнішньої політики держави, її цілі і функції. Зв'язок зовнішньої і внутрішньої політики держави. Засоби реалізації зовнішньої політики: воєнні, економічні, інформаційно-пропагандистські. Напрями зовнішньої політики України. Міжнародні організації.</p> <p>Міжнародні організації: глобального і регіонального масштабу, міжурядові й неурядові, інтеграційні угруповання і воєнно-політичні блоки. Координування з боку ООН освіти, науки. Діяльність Європейського Союзу, СНД, військово-політичного блоку НАТО. Миротворча діяльність ООН. Участь України у міжнародних організаціях різного рівня. Перспективи вступу України в ЄС і приєднання до НАТО. Українські військові у миротворчих акціях ООН.</p> <p>Глобалізація у сучасному світі. Зміст глобалізації. Підходи до визначення сутності глобалізації. Негативні наслідки глобалізації. Характеристика глобальних проблем людства. Типи глобальних проблем. Регіони в умовах глобалізації. Стратегії адаптації регіонів до глобалізаційних процесів.</p>
<p>Передумови для вивчення дисципліни</p>	<p>Для вивчення курсу здобувачі освіти потребують базових знань з історії та культури України, української мови та інших дисциплін, які формують загальні та фахові компетентності.</p>
<p>Компетентності, яких набуває студент при вивченні дисципліни відповідно до освітньо-</p>	<p>ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p>

професійної програми	ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 7. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
Формат та обсяг курсу	Лекції: 59 год Практичні заняття: 4 год Самостійна робота: 27 год. Форма контролю: залік
Критерії оцінювання	Форми контролю: 1. Оцінювання роботи під час семінарських занять 2. Самостійна робота 3. Диференційований залік Шкала оцінювання: за національною диференційованою шкалою – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»; «зараховано», «не зараховано»
Циклова комісія	Соціально-гуманітарних дисциплін, фізичного виховання та захисту України
Рекомендована література	Основна література: 1. Воронянський О. В., Кулішенко Т. Ю., Скубій І. В. Політологія : підручник. Харків, ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2017. 180с. 2. Баранівський В.Ф. Політологія : підручник. Київ : НАУ, 2016. 235 с. 3. Гелей С.Д., Рутар С.М. Політологія: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 348 с. 4. Неліпа Д.В. Системний аналіз політології: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 304 с. 5. Шляхтун П.П. Політологія: історія та теорія: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 500 с.
	Додаткова: 1. Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С.С. Загальна теорія політики : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2017. 226 с. 2. Історія політичної думки : підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2016. 1000 с. 3. Карпак О. Громадянське суспільство у сучасній Україні (політико-правовий аспект). Вісник Львівського університету. Серія: Філософсько-політологічні студії. 2017. Вип. 14. С. 126-134. 4. Савойська С. В. Мовна політика у сучасній Україні : деструктивні і конструктивні виміри : монографія. Київ : ВЦ «Просвіта», 2015. 688 с. 5. Тараненко Г.Г. Зовнішня політика України в умовах

	<p>сучасних викликів глобальної і регіональної безпеки. Politology bulletin. 2018. Iss. 80. С. 61-67.</p>
Інформаційні ресурси	<ol style="list-style-type: none">1. Кирилюк М. Ф. Новітня політологія : навчальний посібник рекомендований МОН України. URL: http://www.culonline.com.ua/index.php?newsid=1852. Колодій А. Український федералізм: політичні аспекти URL: www.politstudies.ua3. http://kk.nau.edu.ua/article/14564. http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-150.html5. http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-35.html6. http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-25.html